

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ի Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Հ Ա Ր Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1814.

1. 5. 11. 15. 18. 21. 24. 27. 30. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ:

ՉԻՆՈՒՄ ԱԶԻՆ.

Քանթոն . 6 Փետրվարի:

Գեղեցիկ ու լեռնային տեղում Չինական մեծ ու սարսափելի խռովութիւններու մէջ է՝ պատճառաւ իրենց մէջ ելած նոր աղանդին համար . և մենք հիմայ կուտանք մէկ քանի տեղեկութիւններ Ամպուռկի դաղէթային մէջէն ժողոված որ կը գրէ աս սեպտեմբեր ամսուն խապարներուն մէջ:

Մնացած տարի Սեպտեմբերին օրթան ելաւ մէկ ծածուկ միաբանութիւն դաշնակցութիւն լեզեմ Չինականներ կայսեր . աս միաբանողներուն գլխաւորները կրկնուէին արքայութիւն երկնային . աս միաբանողները անցած տարւան սեպտեմբերի 28 ին իրիկունը Չինականներ մայրաքաղաքին մէջ խռովութիւն հանեցին . և շատ արիւն թափելով դաշին մտան աս ապստամբները թիւորական պալատին մէջ և երկու օր հոնտեղը կեցան շատ մեծ փառներ հասցնելով թիւորական բաներուն . աս ապստամբներէն երկու հոգի ուղեցին մոնալ պալատին ներսի կողմերը, բայց թագաւորին տղան մէկէն սպաննեց աս երկու ապստամբը . ասոնցմէ զոտ մէկ ուրիշմընալ կուգէր ներս մտնալ, բայց աս ալ սպանվեցաւ թագաւորին աղբակներուն մէկէն, աղէկ պատահեցաւ որ նոյն ատենը հոնտե

ղը չէր թագաւորը . զարմանալու բանը աս է որ աս ապստամբներուն էն գլխաւորը էր թիւորին եղբայրներէն մէկը:

Աս ջարդործները կուգէին ապստամբեցնել թագաւորէն բոլոր ժողովուրդը մահանայ առնելով ձեռվընին պակասութիւն ու սրղուելը ամսէն բաներուն . կրտիկ թէ այն չափ պակասութիւն կար կերակրեղինաց որ խաժամութ ամբոխը սկսան լափելով ուտել մեռածներուն մարմինները:

Կայ հարիւր եօթանասուն տարի՝ որ Չինականներ թագաւորը աթոռէն վար ձգեցին՝ կերակրեղինաց սղութե ու պակասութիւն համար:

Հիմայ ապստամբները բաշխած կեցերէն սնտեղը մօտիկ եղած լեռներուն վրայ, և մեջերսին զանազան աղանդաւորներ կայ . թագաւորը ասոնց վայ դատապարտուէ վճիռ հանեց՝ իբրեւ կրօնի ապստամբներու:

Աս նեղութիւնները՝ որ կը բաշենկոր հիմայ Չինականներ ազգը, ուրիշ բանէ չէ (կրտսն իրենք) բայց եթէ է ան դիսաւոր աստղէն՝ որ երեւցաւ 1811 ին:

ԻՆԿԻԼԴԻՏԻՆԱ.

Լոնդոն . 13 Օգոստոսի:

(Ռոստոսի մէջ ինկիլդէստ հրատարակվեցաւ մէկ ծանուցման թուղթմը՝ որուն մէջ կիմացներ թէ օտարականները ասկից ետեւ կրնան

կրնան բնակիլ Ինկիլդէոռայի մէջ՝ առանց առնելու տէրութեն թուղթ, միայն թէ աս օտարականները երբոր կերթան կի՛ կուգան նէ՛ երթան ներկայանան կէօմրիւկին՝ կատարելու համար մէկ քանի պարտաւորութիւններ : Պալիէոռայի ու Վուռթէմպէսկի թաղաւորները, նմանապէս ուրիշ տուգանները ու Բրինջբէնները Գերմանիային Վիէննա կերթանէր՝ որպէս զի իհասուր ժողովքին մէջ մտնան իրենց ալ :

3 Սեպտեմբեր :

Ինկիլդէոռայի ծովային զօրուներ աս վերջի ատենները ինչպէս որ ճիշտ հիսապ եղաւ նէ՛ է աս հետեւեալ գումարը :

Ծովուն վր՝ ունի 44 խոշոր պէյլիկ նաւ . 13 պէյլիկէն քիւմը պղտիկ՝ որոց իւրաքանչիւրը կը բաշէ 44 թօփ . 92 Փրէկաթ ըսված նաւ . 74 սլօթ . 5 խումպարա նետող նաւ . 131 պրիկ ըսված նաւ . 10 քուլթթէր . 21 սքօօնէր . ասոնց ամմէնուն գումարը է 390 նաւ :

Ասոնցմէ զատ կայ ուրիշ նաւեր՝ որ պատրաստ են ամմէն թախրով ու քիչ ատենէն դուրս ելան պիտոր . ասոնց թիւը է 37 պէյլիկ նաւ . 4 պէյլիկէն քիւմը պղտիկ՝ իւրաքանչիւրը 44 թօփ քաշող . 47 Փրէկաթ . 20 սլօթ . 43 պրիկ . 5 քուլթթէր . 8 սքօօնէր . ասոնց ամմէնուն գումարնալ է 164 :

Պահպանութե համար որոշված նաւերը են 5 պէյլիկ նաւ . 2 պէյլիկէն պղտիկ՝ իւրաքանչիւրը 50 թօփ քաշող . 4 Փրէկաթ . 2 սլօթ :

Ուրիշ պատերազմական նաւերը՝ որ կը ծառայեն ասդին անդին տէրութե մօրդ տալ նելու բերելու, է 16 պէյլիկ նաւ . 1 նաւմը 50 թօփ քաշող . 3 Փրէկաթ . 29 սքօօնէր :

Ան պատերազմական նաւերը որ կրնորովիկոր թերախանաներուն մէջ՝ են 103 պէյլիկ . 19 ը 50 թօփ քաշող . 72 Փրէկաթ . 33 սլօթ . 4 խումպարա նետող նաւ . 35 պրիկ . 1 քուլթթէր . 2 սքօօնէր :

Առ նաւերէն զատ կը շինվիկոր նորէն 23 պէյլիկ նաւ, 344 թօփ քաշող նաւ . 9 Փրէկաթ . 14 սլօթ . 3 պրիկ :

Ասոնց ամմէնուն մէկէն գումարը կրնէ՛ 937 պատերազմական նաւ :

ՏԱՆԻՄԱՐԳԱ.

Քօբէհայէ . 10 Օգոստոս :

Շվէտները առին Նորվէճիացիներուն ձեռքէն Բրակէրօէ կղզին այսպէս : Զուլիսի 27ին Շվէտները սաստիկ պատերազմով զարնելեցան Բրակէրօ ըսված կղզիին հետը որ մօտ է Փրէիտէրիքշթատին, բայց ջարդովե

լով Շվէտին զօրքը ետև վռնուլեցան : Շվէտները երթէսի օրը նորէն յարձակեցան պատերազմով աս կղզիին վր՝ 5 կողմէն մէկէն . Շվէտները աս պատերազմին մէջ թէպէտ շատ քնաս քաշեցին՝ բայց վերջապէս յաղթելով Նորվէճիացիներուն առին աս կղզին : Շվէտներուն կողմէն զայ եղաւ 1,600 հոգի, 40 նաւ ընկըղմեցաւ, և խելմնալ թօփ դերի ինկաւ Նորվէճիացիներուն ձեռքը . աս պատերազմին կրուրթիւն այնպէս սաստիկ վախցուց Փրէիտէրիքշթատին բնակիչները որ տուներնին տեղերնին թողուցած ամմէն թախրմով փախան դացին :

Նորվէճիացիները Շվէտներուն դէմ առնի բերանը այնչափ կատաղեցին որ մինչև կը նիկնեցին պիլէ պատերազմի կերթային . Բիհանունով աղբիւր իրեն ճարտար լեզունը այնպէս համոզեց զինիկները, որ քիչ ատեն վան մէջ մէկ խումբմը պատերազմող կնիկներու զինած պատրաստած ոտք հանեց :

20 ին :

Նորվէճիայի Սահմանադրութիւնէն եկաւ աս հետեւեալ խաղաղները :

Կահն Շվէտին Ճէնէոալը 1400 հոգիով Նորվէճիացիները վռնտեկն ետև պահպանութի կրնէր սահմանադրուիներուն . աս Ճէնէոալը օգոստոսի 2ին գնաց դէպ ի Լիէո՝ ուրտեղ Նորվէճիացիները աղէկ ամրացրեցին զիրենց պատնէշներով . Շվէտին Ճէնէոալը ուղեց առնուլ աս տեղը . 4 տահաթ սաստիկ պատերազմեցաւ ասոնց հետ, բայց Նորվէճիացիները բաջուլ վրէտեցին զասոնց, և Շվէտները ետ քաշվեցան մինչև Ակրանկ : Էրթէսի օրվան առաւօտը Մետսքօկին քովը նորէն պատերազմի պատրաստվեցան Շվէտները, բայց Նորվէճիացիները լեռներուն ետևներէն պրորտելով պաշարեցին Շվէտները : Կահն Ճէնէոալը երբոր աս բանա լսեցնէ որ ետ քաշվի 1000 հոգիով, և 200 հոգի որոշեց որ պաշտպանեն ետ քաշվող զօրաց կահարասիները . աս երկու հարիւր հոգին սաստիկ կատաղութե զարնելեցան Նորվէճիացիներուն հետ և խելմը ժամանակ մէկըմէկու հետ պատերազմելէն ետև, Շվէտները ետ քաշվեցան պատճառաւ որ հատաւ իրենց պատերազմիւ պաշարը . Նորվէճիացիներնալ գացին իրենց առջի տեղը Լիէոյ մօտիկ : Շվէտները աս պատերազմին մէջ կորսընցուցին մէկ մեծ թօփմը՝ որ չիկրցան փախընել . 20 առապա, 11 օֆֆիքիալ, 240 զինուոր : Նորվէճիացիներնալ խելմը բան կորսընցուցին . թէպէտ և իրենց պատերազմին դիրքը խիստ շատ աղէկ էր քան զՇվէտիները և իրենք խաթ

խաթ բաղմունի էին քան զանոնք. մէկ Ճէ-
նէնաւմը աս պատերազմիս էն տաքցած ա-
տենը մտաւ պատերազմ Շվէտներուն օգնե-
լու համար, բայց Նորվէճիացիներուն առջի
խուրճինը սպաննեց հոնտեղը մէկէն զասի :

Վէճէսաք Շվէտի Ճէնէնաւին հրաման
եկաւ. որ երթայ վառահէ Նորվէճիացիները
իրենց ամուր պաշտպանված տեղերէն, անոր
համար ճամբայ ելաւ աս Ճէնէնաւը օգոս-
տոսի 6 ին : Նորվէճիացիները՝ որ էին 3000
հոգի հոնտեղի կամուրջը փլցունելէն ետեւ,
սկսան 4 կտոր թօփով իրենք զիրենք պաշտ-
պանել, բայց Շվէտին Ճէնէնաւը երբոր
գետին աջ կողմէն անդին անցանէ, Նորվէ-
ճիացիները պարտաւորվեցան փախչել իրենց
տեղերէն, և մասն մէկ անտառիմը մէջ և
հոնտեղը սահաթմը Շվէտներուն դէմ պա-
տերազմելէն ետեւ ջարդու բուրդ եղած սկսան
ամմէն կողմէն ետ քաշվիլ Նորվէճիացիները .
150 մարդ զայ եղաւ Նորվէճիացիներուն
զօրքէն ու 40 ալ գերի բռնվեցան . իսկ
Շվէտներէն 11 հոգի մեռաւ . 34 ալ վիրա-
ւորվեցաւ : Օգոստոսի 7 ին Չետերսթրօէմ
Շվէտին զօրապետը առաջ երթալու ատեն,
բռնաւ եկաւ մէկ Նորվէճիացիներու խում-
բիմը ու ջարդեց փախուց զամմէնքը իրեն
առջեւէն :

Օգոստոսի 9 ին Շվէտին թիւրը Ֆրէտ-
րիքը թատրդ, շատ թօփեր նետելէն ետեւ 'ի
պատիւ' թագաւորին, իրիկուննալ փառա-
ւոր լուսաւորուն ըրին քաղաքին մէջ : Նոր-
վէճիացիները Լանկէնսթիսին մօտիկ շինքերէն
շատ ամրոցներ ունի արդէն որ Շվէտնե-
րը չանցնին Բլոմմէն . Շվէտին զօրքը հա-
սեր էր աս ամրոցներուն առջեւ, անոր հա-
մար Նորվէճիացիները զարնվեցան ասոնց
հետ, բայց չարդուելով քաշվեցան իրենց
ամրոցները, և երբոր գիշեր եղանէ Նոր-
վէճիացիները անտեղերնալ թողուցին ու ետ
քաշվեցան : Մօհնէր Ճէնէնաւը առաւ
Նորվէճիացիներուն ձեռքէն Ռօթօ քաղա-
քը, ու վառտեց զանոնք մինչև Քիօէլպէնկ
գետին կամուրջը . Նորվէճիացիները մէ-
կէն կամուրջը փլցուցին ու գետին ան-
դի կողմը պատրաստվեցան դէմ դնելու
Շվէտներուն . բայց երբոր սկսաւ պատե-
րազմը, Նորվէճիացիները մէկ սահաթ դէմ
դնելէն ետեւ փախան անկից ալ . 40 հոգի
գերի բռնեցին Շվէտները : Օգոստոսի 10 ին
Շվէտին թիւրը մտաւ իրեն նաւուն մէջ ու
սէյիր ըրաւ Քրակէրօ կղզին առնվիլը, և
ետը աս կղզին առնօղ նաւահանդէսին օֆ-
ֆիցիալներուն պատիւներ տալէն ետեւ, գը-
նաց Սթրօէմշլիմադը՝ որտեղ մտնար պիտոր
աղի ջուրերուն մէջ իրեն առողջութիւն հա-

մար : Օտարական զօրքերը որ առաջ միա-
ցերէին Նորվէճիացիներուն հետ հիմայ Շվէ-
տին դէմ պատերազմելու ատենը կը թողուն
կոր զանոնք ու կը միանան կոր Շվէտին զօրա-
քը հետ : Շվէտին Ճէնէնաւները շատ ամ-
րոցներ առնելով Նորվէճիացիներուն ձեռ-
քէն ամմէն օր առաջ կըրթանկոր :

Քրիսթիանայէն (որ է Նորվէճիայի մէջ
մէկ քաղաքը) կը գրեն թէ Նորվէճիային կա-
նանց զինուորական խումբը (որ կար 400
հոգի չափ և Ճէնէնաւին էր Բիհ անու-
նով չոպանիմը աղբիկ) գրեթէ բոլորը զայ
եղան կէսը պատերազմի մէջ մեռնելով, կէս-
նալ գերի բռնվելով :

Օգոստոսի 18 ին Կօթթիմպուռկէն գըր-
ուած խապարները հաստատ կը պատմեն թէ
Քրիսթիանայէն Քրիսթիանօն հրաժարի պիտոր
իրեն իշխանութէն և պատերազմը հեռէն լը-
մնցած կըսեալի . 14 օր զինադադարու-
եղաւ՝ որ դաշնադրուք բանը լըմնցընին :

3 Սեպտեմբերի :

Սիէնայէն եկաւ Քօթէնհայկ մէկ քու-
ռիէնը և Նեմցէի կայսրէն մէկ թուղթմը
բերաւ Տանիմարգայի թագաւորին : Նեմ-
ցէին կայսրը աս թուղթով կը հրաւերէր Տա-
նիմարգային թիւրը որ հէլ հէլպէթ ելայ
Սիէնա զայ ժողովքի ատեն հոնտեղը
դառնվելու համար . աս պատշառաւ թա-
գաւորը որոշեց որ ճամբայ ելայ դէպ 'ի
Սիէնա երթալու . թագաւորին ճամբու
ընկերութեւ ընեն պիտոր մէկ քանի երեւի
Ճէնէնաւներ, և քանի որ թագաւորը իրեն
ամուսնէն հեռուէն ' թագուհին միաբանու-
թիւ թիւրական խորհրդականներուն կա-
ռավարէ պիտոր զտերութիւն :

Քրիսթիանայէն Քրիսթիանօն հիմայ կեցերէ
Քրիսթիանա քաղաքին մօտիկ . աս Քրիսթի-
անայէն իրկեց մէկ թուղթմը Տանիմարգայի
թագաւորին՝ որուն մէջ յայտնի կը զուրցէ
թէ երբոր Նորվէճիային տերութիւնը յանձ-
նէ Շվէտիննէ՝ մէկէն Նորվէճիայէն Քօթէն-
հայկ կուգայ :

ԲԻՌՈՒՍՍԻԱ.

Պէւլի . 8 Սեպտեմբերի :

Որովհետեւ շատ խաթուններ աս վերջի պա-
տերազմի ատեն օգնեցին տերութիւն ստալով
ու ուրիշ միջոցներով, անոր համար Պառ-
շի թագաւորը արժանի սեպեց զասոնք՝ որ
մէկ պատուոյ նշանմը ընծայէ : Վիւռ ըրաւ
որ նորէն հաստատեն Լաւճիայի ըսված պատ-
ւոյ նշանը, և սահմանեց այսպէս :

Լաւճիայի պատուոյ նշանը ըլլայ մէկ ոս-
կիէ խաչմը՝ սև մինեւ թուռալով բանած .
խա

խաչին երկու երեսին օրթան ձևացվի մէկ վահանմը երկնագոյն մինեթառուայով բանած . աս վահանին աջ կողմը գրովի Լուսնի . և աս բառը առնելի ճառագայթներով ձևացուցած պսակիմը մէջ, և ետևի կողմը աղոճոր բանուածքով ձևացրեն 1813 ու 1814 :

Աս պատուոյ նշանը ով որ առնունէ՝ կախէ կուրծքին ձախ կողմը՝ կախած ճերմակ շերտովմը : Աս պատուոյ նշանը տրովի միայն անոնց՝ որ կի՛կարգւելով կի՛ ծննդեամբ կը սեպվին Պառլէին ազգէն : Աս պատուոյ նշանը տրովի միայն 100 հոգւոյ : Աղէկ քննութիւն ըլլովի ու ցանկի մէջ առնելի անոնք՝ որ իրաւամբ կարգւելաւորին աս պատուոյ նշանին :

Աս բանիս վրայ հոգ տանելու համար ուրոյվեցաւ մէկ բանի երևելի խաթուններ՝ որոց գլխաւորը է Կուլիշլինա Բրինչբէս ասն՝ Պառլէ թիւրին աղջիկը :

Ս Պ Ա Ն Ի Ա .

Մարտի . 11 Օգոստոսի :

Սպաննօյի գերիները որ կըլառնանկոր երեսն հայրենիքը, թաղաւորին հրամանաւը հիւ մէկը ասոնցմէ չեկրնար մոնալ տերութե պաշտօնի մէջ՝ մինչև որ չերեցրեն իրենց վիճաւատարմուիւր ու մաքրուիւր իրենց սկզբունքներուն :

Սպանիայի ծեր թագաւորը որ է Կառլոս չորր քիչ ատենէն կըհասնի Սպանիա, իրեն վախճանը հոս գալուն չէ թէ է որ նոր կարգադրուիւնէր դնէ, այլ որչափ որ կեանքը տէկնէ՝ ապրի հանգստութե՛ իրեն տէրութե երկրին մէջ :

Սպանիայի զօրքը Բարաբբաս ըսված գաւառներուն մէջ շատ մեծ փլաւ քաշեցին անտեղի ապստամբներէն . միայն Ճէնէռալը հազիւ փախերէ, իսկ բանակին կահկարասիները, թօփերը, և շատ մարդ գերի ինկան ապստամբներուն ձեռքը :

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա .

Փարէլ . 1 Սեպտեմբերի :

() Գոստոսի 24ին թօփերով նշան տրվին բոլոր քաղքին մէջ թէ 25ին է թագաւորին անուան տօնին օրը . սահալթը 9ին թիւր բոլոր թիւրական ազգատոհմներով իրեն պալատին պատու հաններէն կընայեր . անհամար ժողովուրդը որ դիզվեր էր անտեղվանքը, երբոր տեսան թագաւորը, ձայներնին բարձրացուցին և ամիկնքը մէկ բերան ուրախութե բարեկեցին զթագաւորը, անատենը մէկէն չաղըճիներուն խուճը՝ որ կեցերէին հոն, սկսան չալել և քիչմը ժամանակ անց

նեղէն ետեւ, թագաւորը անուշաբք բարեկեղով զժողովուրդը ետ քաշվեցաւ պատուհանէն, անատենը նորէն սկսան մէկ բերան աղաղակել, ինչքէ թիւն, ինչքէ Պառլէին :

Սէյն Լուիսի Փրանսիոյի թիւրին տօնին օրը փառաւոր հանդէսներով տօնեցին, առանց մէկ եկեղեցական հրամանիմը ժողովուրդները ինքիներէն դոցեցին իրենց խախուժները, և բոլոր եկեղեցիները լցուն էին ժողովուրդներով՝ իբրեւ տերունական մեծ տօնի օրվանմըպէս : Նոյն օրը, որչափ երևելի մարդիկներ կարնէ գացին այցելուի թագաւորին և հոնտեղը ըրին իրենց հպատակութե յարգութիւր իբրեւ օրինաւոր թագաւորի : Կեսօրէն ետեւ սահալթը 2ին Լոստ Վէլլիկթօն ինկիլիդին Ճէնէռալը զարդարված իրեն պատուոյ նշաններով, և հետը առած իրեն օֆֆիշիալները գնաց շուրհանդիսութե զթագաւորին իրեն անուան տօնին օրը : Իրիկունը ըրին փառաւոր լուսաւորութիւն Փարէզ քաղքին մէջ, ամիկն մարդ իրեն ձեռքէն եկածին կէօրէ զարդարեր էր իրեն տունը լուսաւորութե :

Ընդհանուր ըսված գաղթիային մէջ իբրեւ աս հեռեւալ գիտելիք :

Պօնաբաւթէն երբոր նաւ մօնար պիտոր Էլպա կղզին երթալու, իրեն քովի եղածնէրուն կըսէր, թէ ես կրնայի յաղթել չէթի մէկ, այլ տասը այնպիսի դաշնակցաց որոց մէկ յաղթվեցայ, միայն թէ Մառմօնթ Փըրանսիոյի Ճէնէռալը ինծի հետ միաբանութե ապստամբ մնալու ըլլարնէ : Ենթադրենք թէ աս բանը կարելի ըլլար, բայց ինչ հաստատութի կուեննար աս գործքը որուն ապահովութիւնը միայն մէկ հոգւոյ վրայ մնացեր է : Պօնաբաւթէն՝ Համբօպէթի պատերազմին մէջ երբոր քիչմը յաջողուի ունեցաւ աւելի ք զդաշնակցիները, կարծեց թէ քաղքը նորէն իրեն դարձաւ, անոր համար հիւ մէկ մարդու խոհեմ ու խելացի խորհուրդին մօտիկ չէր դնէր, և այնպէս մեծ մեծ վտանգներու մէջ դրած իրեն բանակը գործողութիւններ կընէր՝ որ կըրցընէր թէ կուզէ կոր, կամ յաղթել ամիկնուն կի՛ ունեցածը չունեցածը բոլոր կորստեցընէ : Մառմօնթ Ճէնէռալը մինչև վերջը քաջութե ու իր պատուովը պատերազմեցաւ, բայց երբոր հայրենեաց քաղքը մեծ վտանգի մէջ իյնար պիտորնէ անատենը դարձուց պայրախը : Փրանսիոյի Ճէնէռալներուն դաշնակցաց կողմը անցնելուն պատճառը եղաւ Պօնաբաւթէին սխալմունքը, վա՛ղի ինքը փոխանակ դէպ ի Լուսաւա քաշվելու, ժողովեց իրեն զբոլորութիւն ու կուզէր գալ Փարիզու վր . հեւ պէտ .

պէտոտէ անատենը ամմէնքը կըթողուն զինքը՝ հայրենեաց շահուն համար : Մարմօն թը աւելի արդիւնք ունեցաւ փառաց և գովութե մայրաքաղաքը չնպաշտպանելու համար մէկ թշնամիէմը որ խաղաղութի ու ազատութի կըխոստանար բռնաւորութե ձեռքէն , և աս իրեն գործքին համար չէ թէ մեղադրանք՝ այլ ընդունեցաւ քաղաքական պսակ Մայրաքաղաքէն :

Աս գործողութիւններէն ետեւ Նաբօլէօն Պօնաբառութէն՝ որ երկու տարի առաջ կըսեպէր իբրեւ մէկ դիւցազունմը , տէր բոլոր Եւրոպայի , և ամենակարող իշխան Լիւպօնայէն մինչև Մոսքա . Նաբօլէօն Պօնաբառութէն՝ որ 12 տարի առաջ խենթմը կըսեպէր զանի՝ որ խաղաղութե համար իրեն դեղերէն մէկը ուղէին իրմէնէն . Նաբօլէօն Պօնաբառութէն՝ որ սորված տեսնելու իրեն չորս կողմը կոյր հնազանդութի և շողքորթութի , աս տարի զատկին երկր օրը հրաժարեցաւ իրեն կայսերական ակթռէն , վար առաւ դիւխն իր կայսերական արիւնով շին ունա՞ծ պըսակը , ու սիւրկիւն եղաւ մէկ տեղմը՝ ուրտեղ իրեն ժամանակը սիւրկիւն կընէր չարագործները : Աս մարդը որ կըսեպէր իբրեւ անմիջապէս աստուծոյ խելոված , և կըկարծուէր թէ անմիջապէս անձային զօրութե կըյաղթէր ամմէն դժուարութիւններուն , կըխոստանար իրեն բաղդին էնյաջող տեսնները թէ բոլոր Եւրոպայի մէջ հիշ մէկը չէհամարձակի պիտոր առանց իրեն հրամանին թօփմը նետելու . և ինքը միայն պիտոր կառավարէր Եւրոպայի թաղաւորութիւնները՝ ուղածը դնելով չուղած վերցընելով : Աս մարդը , առանց թաղաւորական դաւազանի և առանց զէնքի՝ երեսէ ձգողեցաւ ան միլիօնաւոր մարդիկներէն՝ որ քիչմը առաջ սարսափելով կըդողային իրեն մէկ տկնարկութէն իշխելէն . առաջ որ բերնէն տահա մէկ հրամանմը ելած չելած կատարվիլ մէկ կըլարնէ , հիմայ պահապաններու տակ պահված կեցեր է մէկ ռորմնի կղզիմը մէջ , և իրեն հետ չունի ուրիշ ընկերմը՝ բացի իր դիւխ անցած բաներէն , և իր անպիտան զղջումէն՝ որ հէլպէտոտէ կընէ իրեն ըրած անխտէմ գործքերուն վր . ևն ևն :

ՅՈՒՆԻԱԿԱՆ ԿՂԶԻՆԵՐ .

Քօրֆու . 13 Օգոստոսի :

Թիւրքսի դիտակին մէջ կըսէ այսպս . . Եւ
 ,, թը Յօնիական կղզիները , ի՞նչ Քօրֆուն ,
 ,, Բաքսօ , Սանթալա Մաւաւ , Թիւրքի ,
 ,, Քէֆալօնիա , Զանթա , Զրիկօ , որ եղէ
 ,, իրեն Էական սահման Փրանսըղի տէրութե՝
 ,, հիմայ բաժնըլէցաւ ան տէրութեն՝ ապրի .

,, լի 23ին , 1814 եղած դաշնադրութե դօրու
 ,, թը , և յանձնըլեցաւ դաշնակից թիւրքսե
 ,, բուն ” : (Ինչպէս ուրիշ անգամ բռնեք ,
 աս կղզիները հասարակաց դաղէթաներուն
 խապարներուն կէօրէ տան պիտոր Սիկիլիայի
 թագաւորին Նաբօլիին տեղը :)

Վերի պատմած խապարը թիւրքսի դիտակին ամենեւին ծուռ է , թէ եօթը կղզիները՝ Ապրիլի 23ին եղած դաշնադրութե դօրուէր յանձնըլեցաւ դաշնակցաց , զերէմ Ինկիլիզը 1809ին առաւ պատերազմով Սանթա Մաւաւն , Քէֆալօնիան , Թիւրքին , Զանթան ու Զրիկօն , և ապրիլի 23ին դաշնադրութեը ատեն միայն Քօրֆուն Փրանսըղին ձեռքէն , անոր համար միայն Քօրֆունի վրայ խօսք եղաւ դաշնադրութեց մէջ :

Ի Դ Ա Լ Ի Ա .

Թօսքանա . 1 Սեպտեմբերի :

Թօսքանայէն կըգրվի աս հետեւեղխապարները Օգոստոսի 16ին :

Պօնաբառութէն շատ հաւեաով կըսորվիկոր Ինկիլիզի ու Նեմցի լեղուն , և սկսերէ նաւէ քիչմը խօսիլ . շատ քիչ բուն կըլայ , ամմէն որ ձիով կըպըտըտի՝ հաւան թէ գէշ ըլլայ թէ աղէկ ըլլայ . օրվան մէջ խելմը ժամանակ կերթայ սէյր ընելու շինուածքները՝ որ իր հրամանովը կըշինվիկոր . բայց ի իրեն բնակելու տունէն , տահա ուրիշ շատ շինուածքներ ալ շինել կուտակոր , իսկ օրվան մտադած ժամանակը կըգրէ կըկարդայ ու թիւթիւնէն չուպուղին գրեթէ բերնէն վար չըձգէր :

Մէկը հարցուց Պօնաբառութէին թէ ,, բուխոստացած պատմութիւնը՝ որուն մէջ պատմես պիտոր վարքընէ երբ կըհրատարակի ” . անալ պատասխան տրվաւ , թէ ,, իմ թէհաւրոնա տահա չէ լըմնցած , աս իմ հանգըստութե մէջ կըլմաստըլիմ կոր ան դօրութի որ առջի աշխատանքներով կորսըցուցեր է ” : Պաղի օր խիստ շատ փեշարթ ու ընտանի կըլայ , պաղի օր ալ փեշ շատ թիւթիլութի կուենայ : Հայ ուտելէն ետեւ սովորութի ունի՝ որ կերթայ կըպըտըտի առապայով . երբեմն ձուկ կորայ , և երբոր կըտեսնայ որ կըղզիին մօտիկներէն նաւմը կանցնի , կանցել կուտայ ան նաւին խաբտանը ու խօսակցուի կընէ և շատ բաներ կըհարցընէ հիմակվան Եւրոպայի մէջ եղած գործողութիւններուն վրայ : Ամմէն կիրակի ուրախուի ընել կուտայ իրեն տանը առջի , և իրեն տունը թօփ կըլան իր պալատականները և կղզիին էն երեւելի մարդիկները :

Պօնաբառութէն էն առաջ Էլլայ եկանէն առատաձեռնութի կըքցըցնէր և մէկին մէկալին ոսկիներ պաղշիշ կուտար , բայց հիմա վեր

վերջացող և թէ որ տալու ալ ըլլայնէ մէկ ֆուսնք կ'ի երկուք կուտայ : Մատամա Լէ-
թիցիա Պօնաբառ թէին մայրը՝ շատ ընկեր-
ներով Լիփօնո եկաւ, և իրեն հետը ինկի-
լիզի օֆֆիցիալմը ընկեր առած դնաց Էլպա
կղզին՝ այցելուի ընելու համար իրեն տղուն,
և միտք ունի խելմը ժամանակ հոնտեղը կե-
նալու :

Արձա. 8 Սեպտեմբերի :

Սեպտեմբերի 4ին, կէս գիշերէն ետե սահա-
թը մէկին, մէկ սաստիկ փոթորիկ խայճ ելաւ
Արօնայի ծովեղերքներուն մօտերը ու բշեց
մինչև առաւօտ : ասկից ետե ելաւ մէկ ու-
րիշ փոթորիկմը քան զառաջինը սաստիկ ու
բշեց մինչև սահաթը 6ը կէսօրէն առաջ : աս
փոթորիկին պատճառաւ շատ նաւեր վայ ե-
ղան թէ՛ նաւահանգստին մէջը թէ՛ ծովե-
ղերքներուն առջևը : ցամաքին վրայ եղող-
ները շատ քանային որ աս նաւերը խալցը-
նեն՝ բայց քամիին բռնութիւն թող չհորմաւ :
մէկ քանի նաւերուն հալածանքը փրթաննէ՝
ալքներուն բռնութիւն անդին առդին վարնէ-
լով մէկ նաւին մէկալ նաւին ընկղմեցին խել-
մը նաւ : 26 նաւ զայ եղաւ նաւահանգստին
մէջ, կէսը փառալանմիշ ըլլալով, կէսը պաթ-
միշ ըլլալով : աս նաւերուն մէջէն 4 հատը
լըցուն էր վաճառականի ապրանքով : ասոնց-
մէ զատ խելմը նաւ ալ անպիտանացաւ հա-
լածանքը փրթած նաւերը չարիմիշ ընելուն
պատճառաւ : Աս փոթորիկին առեմը 23
հոգի ու մէկմընալ օֆֆիցիալ մօտն ինքօն-
պէէ ըսված նաւուն մէջ օգնութիւն հասնելու
համար մէկալներուն, բայց իրենք ալ պաթ-
միշ եղան ու խրղղվեցան : ծովեղերքնե-
րուն առջևը զայ եղաւ 6 նաւ : ու 26 մարի-
նար խրղղվեցաւ :

Անսը նաւահանգստին մէջ զայ եղած
նաւերուն կըհասնի մէկ միլիօն ղոճի : Իսկ
ծովեղերքին առջևը զայ եղած նաւերուն
փասը է 20,000 ղոճ : Քաղաքին մէջ ուրիշ
փաս չեղաւ՝ բայց եթէ մէկ քանի տանիք-
ներ ու շատ օճախներ փլան : Բոլոր մօտիկ
եղած պղինները ջարդուբուրդ եղան, այս-
պիսի մեծ փոթորիկ չէր եղած շատ դարերէն
պէրի :

Պոռնա. 15 Յուլիի :

Յուլիի 15ին Քատօնէն եկած Թուղթի-
մը մէջ կարդացվեցաւ աս հետեեալ դիպ-
ուածքը : Քաղաքի քանտի ըսված լեռանը
տակ կար 2 պղտիկ գեղեր : լեռանը բարձր
թէիէէն փրթաւ մէկ կտորմը՝ չիգիտցըմը
ինչ պատճառաւ, ու սկսաւ վար գլորալի-
աս կտորը առջի բերանը չէր երևնար թէ

շուտ շուտ վար կուգայկոր տէր, անոր հա-
մար գեղացիները երբոր իմացաննէ սկսան
փախչել ոմանք : բայց ոմանք ալ ուզենալով
փախցընել նաև իրենց կահկարասիներնալ՝
ուշացան ան գեղերէն դուրս փախչելու,
նոյն միջոցին փրթաւ լեռան վրայէն մէկ ու-
րիշ կտորմընալ, և այսպէս մէկ կտորը մէկա-
լին վրայ իննալով սաստիկ բռնութիւն եկան գո-
ցեցին աս գեղերը : ուլ որ մնացերէր անտե-
ղը իրենց ամիկն բաներով մնացին տակը :
կար մէկ գետմը աս լեռան տակը, և որով-
հետե քցոռեցաւ աս տեղնալ՝ անոր համար
գետին ջուրը տարածվեցաւ ու խելմը դաշ-
տեր ծով դարձաւ : ոմանք կըսեն թէ պատ-
ճառը աս լեռան կտորը փրթելուն եղաւ
սաստիկ անձրևները և ձիւները՝ դերէմ նոյն
տարվան աշունէն մինչև դարուն միակերպ
ձիւն ու անձրև եկերէ : Այսպիսի ցաւալի
դիպուածք պատահերէր ուրիշ անգամներ
ալ աս տեղմանքը, և ինչպէս աւանդութիւն
կուգարնէ՝ մէկ անգամմընալ եղեր է այսպի-
սի դիպուածք՝ որ փլեր է մէկ մեծ կտորմը
լեռան մեծ երկրաշարժմը, բայց աս անգա-
մուն որչափ որ փնտ եղաւնէ՝ հիշ մէկ ան-
գամմը չէր եղած :

Եղած փնտներուն ցանկը ինչպէս որ հի-
սապ եղաւնէ վեր ի վերոյ՝ է աս հետեեալը :
134 մարդ, ու 135 կնիկ մեռան : 20 մարդ
ու 24 կնիկ միայն փախչելով խաղտեցան : ա-
սոնցմէ զատ մեռան 217 եղ, 6 ձի, 135 այծ,
140 ոչխար : վերջապէս ան պղտիկ գեղե-
րը բոլոր գոցվեցան հողին տակ և աս գե-
ղերէն դուրս խելմընալ պողաբեր գետին
մնաց հողին տակը : ինչպիսի որ հիսապ եղաւ-
նէ՝ 100 հապար առշուն պողաբեր գետին
զայ եղաւ :

Վէնիսի. 16 Սեպտեմբերի :

Սեպտեմբերի 14ին, սահաթը 7 ին մօտիկ-
ները Վէնիտիկ Թէրսխանային մէջ բռնկե-
ցաւ յանկարծակի ձօնիէ քի սան Պէռնարթօ
ըսված պէլլիկ նաւը : աս նաւուն քովը կար
մէկ ուրիշ պէլլիկ նաւմընալ, քանի լեռն անու-
նով անալ բռնկեցաւ յանկարծակի : երկուք
նալ գրեթէ նոյն առեմը մէկէն սկսան բռն-
կիլ : շուտմը խապար գնաց ասդիս անդին
և ամիկն տէրութիւն պաշտօնատարները հան-
դերձ բազմութիւն զինուորներու եկան հասան
հոնտեղը, բայց ինչ շահ կրակը այնպէսմը
բռնկերէր որ նաւերուն քովը չէր մօտկցը-
վէր : խելմը առեն նաւերը պրեկէն ետե
փրթան հալածանքը ու սկսան քալել աստի-
անդին : անտեղմանքը կար տահա խելմը պէլ-
լիկ նաւեր ու ֆրէկաթաներ : երբոր թերս-
խանային ղլխաւոր կառավար ղորպպետը
տե-

տեսաւ թէ ոչ միայն անտեղի նաւերը վը-
տանքի մէջ են մոխիր դառնալու, այլ նաեւ
բոլոր թերօխանան, մէկ հոնտեղի մօտիկ ե-
լած ժամուն ժողովրդագետին խապար խըր-
կեց որ Ամենաքէն Հաղորդուելը առնէ հոն
դայ. ինչ կրտեանաս. հոնտեղը մըտնալուն
պէս Սրբութիւնը, նաւերը՝ որ առաջ ասդին
անդին կը պարտէինն, մէկը ցամաքը նըս-
տաւ, մէկանալ զինձիւնը սափլանալիչ եղաւ
մնաց. կար մէկ ֆոեկալմը սոսնոց մէկին մօ-
տիկ, անալ սկսաւ բռնկիլ, թէ որ աս նա-
ւը շուտը ետ չեքաշէին ու բռնկած տեղը
մէկէն չմարէինն, բաց ՚ի բոլոր թերօխա-
նայէն՝ կայրէր նաեւ քաղքին մէկ ծայրը. նոյն
գիշերը որովհետեւ քամի չեղար, անոր հա-
մար նաւերը իրենց կեցած տեղերը ջրայինս
արեցան մինչև առաւօտ: Աս նաւուն բռ-
ցէն բոլոր քաղքը ցորեկանպէս լուսաւոր
ված էր, և շատ մեծ շիթթութիւն ելաւ քաղ-
քին մէջ, անոր համար քաղքին ամօնէ կող-
մը զինուորական պահպանութիւններ դրուե-
ցաւ: Աս նաւերուն բոցը տեսնուլէր է 30
միլ հեռուէն:

Մինչև հիմայ չեմացվեցաւ աս կրակին
պատճառը, բայց կերևնայ թէ կամօք կըրակ
տըված են, զերէմ երկուքնալ նոյն ատեն
սկսան բռնկիլ, ում վրայ որ կասկած ունե-
ցաւ տերութիւնը բանտը դրաւ, ու քննութիւն
կը լայկոր վրանին. աս նաւերուն արժողէ-
քը էր 3 միլիօն դոլլէն աւելի:

Հաճառօրած գիտելէ՝ պնասան գերուէց գաղէ-
լանէրէ ժողած:

Ինկիլէնուայի շատ արհեստաւորները պի-
տոր երթան Փրանսա, ու հոնտեղը պիտոր
կենան բանելու համար: Երբոր Բիէ
թոպուռակին մէջ փառաւոր լուսաւորութիւն
ըրին ՚ի պատիւ Ալեքսանդր կայսեր, ջանա-
ցեր էին ամօնքը ան հանդէսին վերաբերել
գիւտերով լուսաւորուի ընել, բայց ասոնց
մէջէն էն երեւիլին ու զովարձալին ան եղաւ
որ ըրեր էն ալըրվականներուն ինքնայօժար
զինուորուէ դրուած խումբը. ասոնք ձեւա-
ցուցեր էին վրայէ վրայ եօթը խաթ ծիա-
ծան որուն դօտին կը պարունակէր մէկ ա-
ղեղմը 60 ոտք տրամագծի. աս ծիածանը
լուսաւորված էր բոլոր ճրագներով և թա-
փանցիկ ըլլալուն պատճառաւ կերևնար չորս
կողմէն ինչ ըլլալ:

Օգոստոսի 3ին որ է Մոսկովի կայսրու-
հին մօրը անուան օրը՝ փառաւոր հանդէս
ըրին Բալլովսքին մէջ: Նոյն օրը՝ որ կայս-
րը Բիէթոպուռակ մտանէ, անձանթ մար-
դուն մէկը ընծայեց 2,500 Օլանտայի ոսկի
ան զինուորներուն՝ որ աս վերջի պատե-

րազմներուն մէջ չարաչար վիրաւորվելուն
պատճառաւ անպիտանացան: Աւելու
թացի վաճառականին մէկը, Նաբօլէօնին
կայսերութիւն ատենը իդալիայի մէջ տէրու-
թե կողմէն կրտեանէր զօրաց խարճը. և վեր-
ջը որչափ խարճ ըրեր էրնէ կառնուր տէրու-
թէ. աս վաճառականը առնելը ունէր Նա-
բօլէօնէն 100 հաղար Փրանքէն աւելի զօ-
րաց վր խարճ ընելուն համար. բայց որով
հետեւ Պօնաբաութէն ինկաւ իրեն կայսե-
րուէննէ, ասոր պարտքը չեկրցաւ վճարել.
աս մարդը արգու հանք շինեց ու ներկայա-
ցուց հիմակվան տէրուն ունի վճարեն իրեն
ստակը, բայց տէրութիւն պատասխան եկաւ
թէ ում արվիրնէ գընայ անկից ուղէ. աս
վաճառականին ճարը կը հատին ու կորոշէ
որ երթայ արգու հալմը տայ Պօնաբաութէն
ասոր համար, ուստի գնաւ Լիօնիս ու ան-
կից անցաւ Էլպա կղզին. երբոր ներկայա-
ցուց Պօնաբաութէն իրեն արգու հալը, Պօ-
նաբաութէն մէկէն ըսաւ թէ իրաւունք ու-
նիս, ուստի վաղը առաւօտ եկուր պիլ թա-
մամ առ ըստակը, կերթայ վաճառականը
էրթէսի առաւօտ ու բոլոր ստակը կառնուր,
և ուրախուի կըրաւնայ իրեն տեղը:

Աս գիպուածքը մէկը մէկային հեռխօսե-
լով, կը հասնի մէկ տպարանի գլխաւորմը
ականջ՝ որ աս ալ խելմը առնելիք ունէր տէ-
րուէն. ինքնալ արգու հալմը շինեց ու գնաց
Էլպա ներկայացուցին Պօնաբաութէն,
երբոր տեսաւ ասոր արգու հալը Պօնաբա-
ութէն ըսաւ իրաւունք ունիս դու ալ պահան-
ջելու բու առնելիքը, վաղը առաւօտ եկուր
հոս՝ ունի իրաւունք ըստակը. երբոր աս
մարդը գնաց Պօնաբաութէն առջեւէն անա-
տենը ինքը որչափ որ թուղթ ունէր իրեն
քովը իրեն դէմ տպած ասոր տպարանին մէջ,
ծալեց ու շինեց մէկ կապոցմը, և էրթէսի
առաւօտը երբոր եկաւ աս մարդը՝ տըվաւ
անոր ձեռքը ըսելով, իշտէ աս է բու հա-
լըդ, բու պարտքդ զատ ուրիշ ըստակ ալ
կը գորտնես մէջը՝ որով շատ բան կը վաստը-
կիս:

Մարդը երբոր առաւ աս կապոցը ուրա-
խացաւ շատ և կարծեց թէ աստիէն անդիէն
ստակ քաշելու թուղթեր են, մէկէն մտաւ
մէկ քէօշէ տեղմը ու բացաւ տեսաւ որ են
ան թուղթերը՝ որ տպվելէն իրեն տպա-
րանին մէջ Պօնաբաութէն դէմ, ուստի
առանց երևնալուն մէյմընալ անտեղվանքը
նաւ մտաւ ու անցաւ ցամաք:

Աւելութացի վաճառականը պատմեց
թէ Պօնաբաութէն այնչափ գիրցեր է որ հա-
ղիւ թէ կը ճանցըլի, խիստ առողջ է հիմայ
ու ուրախ է երեսը. թագաւոր է մէկ կղզի-
մը

մը վրձնորուն մէջ կայ գրեթէ 15 հզ. բնակիչ. իրեն կէիւրը ան կղզիէն է կէս միլիոնի չափ. իրեն զօրքը է 1,200 հոգի. իրեն հիմակվան տունը երկու խաթ է՝ և ունի հազորդակցութի մէկ ուրիշ տանը հետ: — Փրանսային մէջ ընկերութի գրունելով ստակ կը ժողովենոր՝ տնկելու համար մէկ փառաւոր արձանը՝ ի իշխառակ չքի. Էնրիկոսի Փրանսայի թղթին: — Յուլիսի 4ին՝ որ է Իսկի լիցի թագաւորին ծննդեան օրը Պոնաբաութի փառաւոր հանդէսով ուրախուի ընել տրվաւ Իսկիլիցի Փրեկաթին մէջ որ կեցած է Էլպա կղզիին պահպանութեանը համար. ինքնալ իրեն օՓիլիցիաներով դնաց նաւը: — Քօնսալի կարտինալը՝ որ է Սրբազանին տէրութեան առաջին աստեղապիրը, օգոստոսի 28 Փարէզէն Աւիլիսի հասաւ և անկից ճամբայ ելաւ Վիեննա երթալու ու իբրեւ լիակաւոր իշխանութի ունեցող դեսպան Սրբազանին կողմէն մանայ պիտոր լէհանուր ժողովին մէջ: Կըսովիկոր թէ չորս Նեմցի կայսեր եղբայրները պիտոր երթան Լառաջ չորս թագաւորներուն՝ որ Վիեննա դան պիտոր լէհանուր ժողովին համար. քի Բրիւքիէ Բալթիկոն երթայ պիտոր մինչև Կալիցիայի սահմանները՝ Աղբասնդը Մոսկովին կայսրը լեռնելու համար. Բրիւքիէ Բալթիկոն երթայ պիտոր Պօլսիային սահմանադրութիները՝ Պոլսին թագաւորը լեռնելու համար. Անթօնիօ ու Ճիովանի Բրիւքիէներնալ երթան պիտոր մինչև Աստրիայի սահմանադրութիները, մէկը Վուլթիմպերգի թագաւորը լեռնելու համար, մէկանալ Պալիէռայի թագաւորը, ան ամիկն քիքներուն մէջ՝ ուսկից որ անցին պիտոր աս թագաւորները՝ փառաւոր լուսաւորութի ըլլովի պիտոր գիշերը ի պատիւ աս թղթներուն: — Աս տարվան տարեգրութիները մարդկային կենաց, օրինակ մը կուտան առջի մարդիկներուն կենաց երկայնութի վրայ, գերէմ քի ժամանակ է որ երկու մարդ մեռաւ, մէկը Մոսկովիտան մէկ կանալ Պարսկաստան. Մոսկովիտանին մէջ մեռնողը էր 180 տարվան, Պարսկաստան մեռնողը էր 205 տարվան. ասոնցմէ զատ կայ մէկ Ճիզվիթ կրօնաւորը որ դեռ կապիր է է 126 տարվան: — Վիեննա աւուրով Նեմցիին մէկը շինեց մէկ գերբմը՝ որուն մէջ կրտորագրի Մոսկովի տէրութեան սահմանները, և աս հետեւի կերպով բաղդատութի կընէ ուրիշ Եւրոպայի տէրութեան սահմաններուն հետ:

Մոսկովիտանը մեծ է քան զՓրանսան 28

անգամ. Աստրիայէն մեծ է 29 անգամ. Շվեդիէն մեծ է 38 անգամ. Ռիւսի դաշնակցաց տէրութիներէն մեծ է 82 անգամ. Չեռնոմալիին տէրութիէն մեծ է 4 անգամ $\frac{8}{7}$. Պարսկաստանէն մեծ է 7 անգամ. Ճեպարօնէն մեծ է 39ը անգամ: — Մէկ արտաքոյ կարգի դիպուածքը պատահեցաւ մայիսի 22ին, կէսօրէն ետեւ սահմանը 2ին Մոսկովիտանի մէջ Թաքհէրնօմոնք գաւառը Աձով ըսված ծովին մէջ: Մայիսի 22ին աս դիպուածքը պատահած տեղը էր մէկ պարզ ու հանդարտ հաւամը, կէսօրը քիչմը անցնէին ետեւ, յանկարծակի մէկ մեծ գոռալու շամաթամը լսվեցաւ 100 ոտք ծովեզերքէն հեռու Աձով ըսված ծովուն տակէն. աս գոռալը խելմը ատեն քիչէն ետեւ (որուն շամաթան հեռվանց կըկարծուի թէ հազարաւոր թօփեր մէկտեղ կընեալերիոր), մէկ մընալ յանկարծակի ջուրին երեսէն վեր ըսկըսաւ սաստիկ ուժով ցատկել խոշոր խոշոր քարեր ու քարացած հողի կրտորվանքներ, և աս ցատկած քարերուն հողերուն հետ կըլարկոր միանգամայն ջուրին մէջէն մէկ թանձր մուխմը որ քիչ ատենէն գոցեց մըթնոլորտը, աս կրտորվանքները առջի բերանը ջուրին երեսէն շատ ուժով կըցատկէին, բայց վերջը կամաց կամաց սկսաւ թուլնալ:

Աս դործողութի գընց այսպէս մինչև գիշեր, և տարածեց մէկ գէշ բայց ոչ քիւքիւրապին հոտմը բոլոր օդին մէջ, և շատ հեռու տեղերէն պիլէ զգացերէն աս հոտը. իրիկվան մօտերը տեսնվեցաւ ծովուն երեսը մէկ ծածանումը խապարիշ ըլլալը որ կիմացվէր թէ ջուրին տակէն մէկ մեծ բանը կըշարժէր կոր, և քիչ ատեն անցաւ չանցաւ, մէկմալ ծովին երեսին վրայ տնկվեցաւ ելաւ մէկ կղզիմը կատարել. աս կղզիին մէջ կար շատ ծակեր որոցմէ դուրս կըվազէր մէկ հիւթմը, և աս հիւթը ելալէն ետեւ՝ քիչմը ժամանակ կանցներ ու մէկէն քար կըկտորէր:

Երթեօի օրը, անտեղի մարդիկները ուղեցին քննել աս կղզին որ չորս կողմէն կարծես թէ կայրէրկոր, և չորս դիէն խելմը տարածութի պատերէն կղզին աս ծակերէն ելած հիւթերը. կղզիին ամիկն կողմէն ջանացին մօտենալ բայց աս քար կըտրած հիւթը թող չէրիտար. շատ աշխատեցին ետեւ ճամբայ բացին ու դացին մօտեցան կղզիին, չափեցին կղզիին երկայնութի յարեւելց յարեւմուտս, և էր 75 առշն. կղզիին երեսը բոլոր գոցված էր վերի ըսած քար կըտրած ձերմակ հիւթով:

Աս գործքս՝ որ է պատմութի հիմակվան ատենիս, տասնըհինկ օրը մէյնը կըտրավի. ԻՎԵՆԵՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ: